

לעם הארץ לבני ח"ת

בקונטרס 'מנחת תודה' הביא מהגר"ח קנייבסקי שליט"א שאמר כמדומה בשם החזו"א זצ"ל. אודות אותם אלה שעושין פלפולים משונים, משל למה הדבר דומה, לאחד ששאל למה כתוב בפרשת בהעלותך את המילה 'בהעלותך' עם ח' ולא עם כ'? עונה לו חבירו הרי כתוב עם כ' ולא עם ח', אמר לו הלה, זה תירוץ אחד, אבל לי יש עוד תירוץ, שהוא כנגד ח' ימי חנוכה, המרומזים בפסוק בהעלותך את הנרות.

תורה דרבים מגנא ומצלא

ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו. כתב בספר 'קרן לדוד' דהנה ידוע מה שאמרו חז"ל (מדרש רבה בראשית ס"ה) בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו. והנה דוקא בבית הכנסת ובבית המדרש שהוא תלמוד תורה דרבים, יש בכחו לבטל זכותו של עשו, שהיה לו זכות כיבוד אב כי ציד בפיו, עפ"י מאמר חז"ל (מגילה ג:) דתלמוד תורה דרבים עדיף טפי מתלמוד תורה דיחיד. והיינו דאמר, ובהקהיל את הקהל, לעשות קהילות גדולות,

שלא נהיה טרודים כל כך בפרנסה, ותראה כי 'עמך ישמח בך' ואז נוכל לשוב, אבל עתה בהיותנו טרודים בפרנסה איננו יכולים לשוב, לכן 'הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו'.

לאחר מכן שתק מעט הרב מאפטא ופנה למשתתפים ואמר: אחרי שאני אומר כן, וגם דוד מלך ישראל מסכים עמי, עתה נשמע מה יאמר השי"ת לזה, וכפף את ראשו הקדוש והטה את אוזנו על השולחן, כאדם המקשיב לשמוע איזה דיבור, ואמר: 'אשמעה מה ידבר הא-ל ה'.

שהה שוב מעט, ושוב פתח ואמר:

אספר לכם מה שהשי"ת אומר, הוא מסכים עם בני ישראל שהם צודקים, שאין להם כוח לשוב אליו, 'כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו', אבל בתנאי שיבטיחו לו ויקבלו עליהם להיות טובים מיום זה והלאה, 'ואל ישובו לכסלה'.

והעיד הרה"ק בעל 'חידושי הרי"ם מגור' זי"ע שהיה נוכח שם בהחתונה בשעת אמירת דיבורים אלו, שכאשר הטה הרה"ק מאפטא את אזנו אל השולחן לשמוע, היה נראה ממש בחוש כי הוא שומע אז הדברים האלו כביכול מהקב"ה.

עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם

במשקל זה יש לפרש ולהעמיס בפסוקי הפרשה.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, בני אדם שנטמאו ונתרחקו מהקב"ה, אנשים שלא הרגישו בקרבת אלקים מחמת עון שבידם, האיש הירא ורך הלבב מעבירות שבידו.

ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם, אבל למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה', הן אמת שחטאנו ועוינו ועלינו

א.
למה נגרע

אשמעה מה ידבר הא-ל ה'

מסופר בספר 'ילקוט אוהב ישראל'.

ידוע ומפורסם בתולדות החסידות החתונה הגדולה שנקרא בשם 'די אוסטילא חתונה' שהתקיימה בערב שב"ק פרשת וילך שנת תק"פ, והוא שמחת נישואי נכדו של זקן הרביים הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע.

פלאות רבות יסופר ממה שאירע במהלך ימי השמחה, ונביא כאן עובדא נפלאה שהסעיר את הנוכחים.

בליל הנשואין, כאשר ישבו כל המסובים לסעודה במקומותיהם למושבותם, נכנס הרה"ק מאפטא זי"ע אל השולחן וישב בראשו, ופתח פיו הקדוש ואמר בזה הלשון:

ידוע (עי' איכה רבתי בסופו) שיש ויכוח וחילוקי דעות בין הקב"ה לבין כנסת ישראל, הקב"ה אומר 'שובו אלי ואשובה אליכם' (מלאכי ג ז) וכנסת ישראל אומרת 'השיבנו ה' אליך ונשובה' (איכה ה כא), דרק אז כשהקב"ה ישיבם אליו אז יהיה בהם כח לשוב.

ואני אומר, אמר הרב מאפטא, כי בוודאי בני ישראל צודקים בטענתם, כי הלא טרודים הם בעניני העולם הזה, זה בפרנסה וזה בצרת חולי וזה בצרת מאסר, ואיך יכולים לדרוש מהם שישונו.

וגם דוד המלך ע"ה מסכים עמי בזה, ואמר, (תהלים פה ז-ט) 'הלא אתה תשוב' שהקב"ה צריך לשוב מקודם, כי אין עצה אחרת זולת אם 'תחיינו', פירושו של דבר, שתחיינו בגלות המר, ותיתן לנו מנוחה להחיות נפשותינו,

לחזור בתשובה, אבל הלא מוקפים אנחנו בחבילי טרדין וקשה לנו לחזור בתשובה שלימה לפניו - וכמו שהמליץ הרה"ק מאפטא ז"ע - ואנו מבקשים מהקב"ה שיעשה הצעד הראשון, השיבנו ה' אליך ונשובה.

ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם.

ומשה ענה להם מפני הגבורה, דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש, שנסתאב בעונות ופשעים, או בדרך רחוקה לכם, שנתרחק מדרך הישר ובחר בדרך אחרת שהיא רחוקה מדרך התורה, ועשה פסח לה'.

משמעותו של פסח הוא איתערותא דלעילא, פסח הוא דילוג וקפיצה (רש"י בא), שהקב"ה מדלג אל בני ישראל, ואף אם הם אינם ראויים, הקב"ה מקרבם אליו, בבחינת ושב ה' את שבותך.

וכאשר הגידו צדיקים על הכתוב 'ופסח ה' על הפתח' דאיתא במדרש (שהש"ר פ"ה) פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם וכו', ובפסח מוותר הש"ת על פתח זה שמצד התעוררות ישראל, האורות באים בדילוג, שלא כפי האיתערותא דלתתא.

וזהו שענה הקב"ה לאיש אשר יהיה טמא לנפש ובדרך רחוקה, ויהיה קשה לו להתחיל להתקרב אל הקדושה, ועשה פסח לה', שיתקיים הקרא השיבנו ה' אליך ונשובה, והלא אתה תשוב תחיינו ועמך ישמחו בך, והראינו ה' חסדיך וישעך תתן לנו.

ב. והאיש משה עניו מאוד

כבוד המדומה

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

הדבר תמוה לכאורה היאך משה רבינו כותב זאת בעצמו על עצמו? והיאך יתכן להבין זאת שהעניו מכל האדם יכתוב על

עצמו מעלתו הנשגבה?

ויש שביארו שענין הענוה של משה רבינו שאף שידע ממעלתו אבל לא החזיק טיבותא לנפשיה כלל, וחשב שאינו ראוי לשבח על גדולתו, כי הכל הוא מתנת שמים, ולו השבח והתהלה, והוא העניו האמיתי, וכמש"כ באגרת הרמב"ן ובמה יתגאה לב האדם, אם בעושר ה' מוריש ומעשיר, ואם בכבוד הלא לאלוקים הוא וכו'.

ויש לומר עוד, שיש דרגא עוד יותר גבוה, שהירא אלקים אינו יודע כלל מה זה ענין הכבוד, ואינו מבין בזה כלל, והכבוד אינו מדבר אליו, וכמו אדם גדול שאינו יודע מצעצועי ילדים כלל, ולכן אף אינו בורח מהכבוד, שהרי אין לו שייכות כלל לענין הכבוד.

מלך הכבוד

וכמו שמסופר על הרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב זצ"ל שהיה פעם בעיר 'דראהביטש' וכנסע משם נתקבצו אלפי חסידים מכל הגלילות.

וכשהיה על העגלה אמר לו הבעל אכסניא ר' אלימלך שרגא באקענרויט ז"ל כמדומה לי שלכבוד כזה לא זכה אפי' זקיני הרה"ק מרוזין זצ"ל.

ענה הרה"ק מטשארטקוב בזה הלשון: **אוודאי האט דער הייליגער זיידע נישט געהאט אזא כבוד, איך ווייס וואס כבוד איז, לויף איך אוועק דערפון, לויפט מיר דער כבוד נאך, אבער דער זיידע האט נישט געוואוסט וואס כבוד איז, איז ער נישט אנטלאפן דערפון, איז עס אים נישט נאכגעלאפן.**

[בודאי לא היה לזקני כבוד כזה, הנה אני יודע מה זה כבוד, לכן אני בורח מן הכבוד, וכיון שאני בורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחרי, אבל זקיני הרה"ק מרוזין לא היה יודע כלל מה זה כבוד, וממילא לא ברח ממנו, ועל כן לא רדף אחריו].

וידוע מתלמידי ר' ישראל סאלאנטער זי"ע שאמרו:

כשמכבדים אותנו הוא כאילו דוקרים

אותנו במחטים, הרי אפשר להתפוצץ מהכבוד, אבל הרבי ר' ישראל זי"ע לא היה איכפת ליה, היה שוה בעיניו אם מוליכים אותו ברחוב העיר בכבוד רב כמו לרשכבה"ג, או שמוליכים אותו וילדים זורקים עליו אבנים וצועקים קריאות של גנאי.

ג. א-ל נא רפא נא לה

רפואה קרובה לבוא

איתא בגמרא (שבת יב.) הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא'.

בשו"ת 'ערוגת הבושם' (או"ח סי' כ"ג) הביא בשם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, וזה לשונו:

ההוא אמר ע"ד הרמז 'משה ידבר והאלקים יענו בקול', דעל ידי שאומר שבת היא מלזעוק, אלקים יענו ורפואה קרובה לבוא, והיינו מש"ה ידבר, אם ידבר שבת היא מלזעוק, אלקים יענו, ורפואה קרובה לבוא ר"ת קו"ל.

ילך אצל חכם

ויש להוסיף על פי מאמר חז"ל במסכתא בבא בתרא (דף קטז.) דרש ר' פנחס בר חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי טז, יד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה.

והיינו שתפילת החכם יועיל לרפואה, ובספר 'עיון יעקב' להגאון רבי יעקב ריישר זצ"ל כתב: ויבקש עליו רחמים, כי תפילת צדיקים ישמע ולשון חכמים מרפא, וכן מציינו במשה שהתפלל על צרעת מרים, ור' חנינא בן דוסא שהתפלל על החולים עכ"ל.

ויש להביא מדברי אחד מרבותינו הראשונים בעל 'נמוקי יוסף' שכתב, וז"ל: זו הביא בגמרא אגב גררא כתבתיה דמנהגה זה בצרפת, שכל מי שיש לו חולה,

כינוס לצדיקים, שהוא נאה להם ונאה לעולם, אז **תתקעו**, קול פשוט, ולא **תריעו**, קול תרועת מלחמה, על דרך שאמר הכתוב (במדבר י') וכי תבואו מלחמה בארצכם, והרעותם בחצוצרות.

דזכות כינוס צדיקים וקהילות ברבים יועיל מלשמוע קול צרה ותרועת מלחמה ושאר צרות שמתריעין עליהם.

בגשם וברוח

אספה לי שבעים איש וגו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך. ביאר הגאון רש"ד הירש זצ"ל, על התביעה 'מי יאכילנו בשר' באה התשובה מאת הקב"ה, 'אספה לי שבעים איש ואצלתי מן הרוח אשר עליך ונשאו אתך במשא העם'. כי לא בשר ולא גשמיות הם חסרים אלא רוח, הצעקה מי יאכילנו בשר מקורה בכך שקהו חושיהם ואין בהם השגות נעלות יותר, וזאת העצה, ואצלתי מן הרוח אשר עליך, להשתדל להעלותם למדרגה רוחנית גבוהה יותר, ואז לא יהיו עוד עומדים וצועקים לבשר.

מובהק תלמיד חכם וירא שמים, רק צריך שהוא עצמו יהיה תלמיד מובהק עם כל ההתמסרות לתורת רבו, ורק אז יוכל להיות נדבך בהשרשת ובהמשכת התורה מזור דור.

התלמיד של היום הוא הרב של מחר.

יהושע בן נון משרת משה מבחוריו, ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל – שהיה התלמיד הגדול המסור והנאמן – והיינו דאחני ליה להיות המקבל והממשיך והמוסר להדור שאחריו.

ונתת מהודך עליו כמו המריק מכלי אל כלי, וכמו המדליק מנר לנר שהנר השני הוא בעצם חלק מעצמותו של הראשון.

הרב הדומה למלאך

הגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד עיר המעטירה 'קראקא' כשהיה ילד נהג לציין הסיפורים והעובדות, ששמע מאביו מרנא החת"ם סופר על אודות רבו הנשר הגדול רבי נתן אדלער זי"ע, ורשמם בפנקס מיוחד למען יעמוד ימים רבים למשמרת.

פעם הבחין אביו הגדול בהקונטרס, וראה שכתב בשער הקונטרס מילים אלו:

זה ספר תולדות הרב הדומה למלאך ה' צבאות מרן רבי נתן אדלער זי"ע.

הגיב החת"ם סופר בתמיהה: הרב הדומה למלאך?

עס איז קיין מלאך אזוי ווייט ניט געקומען, [שום מלאך לא הגיע כה רחוק].

ומזה רואים גודל התקשרותו אל הרב הגדול, ואיך דיבר ממנו בהפלגות ובלשון מדברת גדולות.

אבל בו בזמן היה החת"ם סופר התלמיד הגדול שקיבל מרבו ולמד אצלו כללות ופרטות ודרש ממנו על כל קוץ ותג.

וכמו שהתבטא פעם לתלמידיו ואמר בשנינות: **היה לי רבי יותר טוב ממה שיש לכם, אמנם הוסיף ואמר: לרבי שלי היה תלמידים יותר טובים ממה שיש לי.**

הרי שתלוי בשניהם בהרבי ובהתלמיד, וחד בלא חבריה אינו כלום.

מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו.

רואים מדברי קודשו דהמנהג בצרפת היה ללכת להרב התופס ישיבה, וכן נהגו בכל הדורות לילך אצל חכם וצדיק, ולהזכיר את החולה אצלו, והוא יזעק ויתחנן לה' שירפא את החולה ממחלתו, ויהיה לו רפואה שלימה מן השמים.

ומעתה אולי יש לומר שדבר זה מרומז בפסוק 'משה ידבר והאלקים יענו בקול', שהרי איתפשוטותא דמשה בכל דור ודור, והא הצדיק והחכם התופס ישיבה, ועליה רמזיה דין הוא, משה ידבר, אם החכם יתפלל אל ה', אזי והאלקים יענו בקול, שיהיה ורפואה קרובה לבוא.

חכם או צדיק

בספר 'התורה המשמחת' נכתב מעשה על הגאון הנודע רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וכך היה המעשה:

פעם בא מישהו והודה לרב נרגשות על שתפילתו על קרובו החולה אנושות היא שהצילה את חייו, חייך רבי שלמה זלמן במבוכה, אך מיד נחלץ ממנה, באומרו חידוד בשם אחד מהגדולים, על מה שאמרו חז"ל, 'כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים' ולכאורה הלא מתאים היה יותר לומר שילך לצדיק קדוש וכדומה, ולא לאדם ששבחו העיקרי הוא בחכמתו.

אלא שאם ילך לאחד מאלה, ותפילתו תתקבל, והחולה יבריא, עלול הצדיק להאמין למה שיאמרו עליו הבריות מעתה, שהנה הפך לבעל מופת המחולל נסים, אבל אדם שעיקר שבחו הוא שהוא חכם, אין סיכוי שיפול למחשבה מוטעית שכזו.

ד. שלשלת הקבלה

משה קיבל ומסרה

יען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו (במדבר י"א כ"ח).

צריך אדם לדעת שאינו די במה שמקיים המשנה "עשה לך רב", ובוחר לעצמו רבי

ובהספידא שנשא הגאון ר' גדלי' שארר ע"ה ככלות השבעה, על פטירת רבו הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל ראש ישיבת בית מדרש גבוה בלעיקוואוד, פתח ואמר:

להספיד רבי כר' נתן אדלער צריכינ להיות תלמיד כהחת"ם סופר.

וכה נעשה החת"ם סופר לאחד מגדולי מומשיכי הקבלה, התלמיד של היום, ומסרן לדור הבא, הרב של מחר, ונהיה לרבם של רוב רבני מדינתנו, עד שבמשך איזה שנים נעשה כל מדינת אונגארן לתלמידיו ותלמידי תלמידיו.

המלמד תורה לעמו ישראל

פעם התבטא החת"ם סופר ואמר: גם אני יכול להיות גדול כמשה רבינו אילו היה לי רבי כמו שהיה למשה, שלמד תורה מפי הגבורה – המלמד תורה לעמו ישראל.

ואם תשאלו למה אין לי רבי כמו משה רבינו? התירוץ הוא, משום שאיננו משה רבינו.

הרי שלך לפניך דלא סגי בהשפעת הרב ובגדלותו, רק תלוי בקבלת התלמיד ובהתמסרותו.

עבדא דקודשא בריך הוא

ובמה אכן היה גדול כוחו של משה רבינו שזכה להיות התלמיד הגדול ולמד תורה

מהנותן התורה בעצמו, כביכול קודשא בריך הוא ושכינתיה.

תא חזי:

הגאון ר' אלחנן וואסערמאן זצ"ל בבואו להספיד את יחיד הדור החסיד שבכהונה רבו בעל החפץ חיים זצ"ל, עם פטירתו בשלהי שנת תרצ"ג, פתח ואמר שאין בכוחנו להספיד את רבינו זצוק"ל, שהרי החפץ חיים חי למעלה מהשגותינו, אך אפשר לומר את ההספד שאמר הקב"ה על משה רבינו.

ואמר, תארו לעצמכם אילו היה מנסה אדם להספיד את משה רבינו ע"ה אבי הנביאים ומנהיג ישראל, איפה היה מתחיל, אין קץ לכל השבחים שאפשר לומר עליו, שאין לנו שום השגה במזדיגותיו, ובכל זאת התירה הדגישה, וימת שם משה עבד ה', כל מציאותו ושבתו טמונים בשתי תיבות אלו.

כי עבד משמעו דלית ליה מגרמיה כלום, וכולו שייך לאדונו, ואין לו מציאות בפני עצמו, ואינו רוצה כלום לעצמו, רק חפץ לעשות רצון אדונו בשלימות, ומה שקנה עבד קנה רבו, וידו כיד רבו.

"כי עבד נאמן קראת לו".

וזה היה משה רבינו – עבד נאמן ותלמיד מסור, בהתבטלות גמורה לאדון הכל, ולכן זכה להיות מקבל ונותן התורה כי היה עבד נאמן, וזהו העיקר.

וסיים ר' אלחנן: **"עבד ה'"** זאת היתה מציאותו של החפץ חיים, בכל לבבו, ובכל נפשו ומאודו עבד את בוראו, וכל מעשהו עלי אדמות היתה לקדש שם שמים בעולם, וממילא הכל בכלל.

מתלמידי יותר מכולם

מהדהד באוזן קול בכיו של רבי יוחנן מגדולי התנאים שביכה מרה את הסתלקותו של תלמידו וגיסו ריש לקיש:

וימאן להתנחם, וצעק: **היכא את בר לקישא היכא את בר לקישא.**

אותו ר' יוחנן ששיכל עשרה מבניו ר"ל בחייו, וניחם את עצמו, ואף הלך לנחם אחרים, ואמר: דין גרמא דעשיראה ביר, זהו עצם של בן העשירי.

מיתת בניו לא הוציאה אותו משלוותו ומדעתו, ברם מיתת החברותא, מיתת התלמיד חבר, מיתת ריש לקיש היה בעבורו מאורע בלתי נסבל.

כי בלי הבנתו של התלמיד, בלי קושיותיו, בלי סברותיו והגיגיו, לא יצא תורת הרב לאורה, ולא יוברר באותו נפה, ולא יהא הסולת נקיה, ולכן חלשה דעתו של הרב הגדול.

נמצא שלתלמיד אם הגון הוא יש לו חלק ניכר בתורתו של רבו.

